

آخر بازی های استادان دارد

در شطرنج

استاد بزرگ سرخان گولیف

ترجمه: هادی کریمی

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZSTORE.IR

به نام خداوند جان و خرد
کزین برتر اندیشه بر نگذرد

آخر بازی‌های استاندارد در شطرنج

ACHMAZ

فروشگاه استاد بزرگ سرخان گولیف

WWW.ACHMAZSTORE.IR
ترجمه هادی کریمی

انتشارات فرزین

۱۳۸۴

Guliev, Sarhan
گولیف، سرخان، ۱۹۶۸ = م
آخر بازی های استاندارد در شطرنج / سرخان گولیف، ترجمه هادی
کریمی. - تهران: فرزین، ۱۳۸۳.
ص. : مصور.

ISBN: 964-6256-64-3: ۲۰۰۰۰ ریال

The manual of chess endings.
عنوان اصلی:
فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. شطرنج - آخر بازی. الف. کریمی، هادی، ۱۳۵۳ - ، مترجم.

ب. عنوان.

۷۹۴/۱۲۴

GV ۱۴۵۰/۷ / ۵۹۱۳

۱۳۸۳

۴۱۸۰۹ - ۸۳ م

کتابخانه ملی ایران

این کتاب ترجمه فارسی اثر زیر است :

The Manual Of Chess Endings 2003

ACHMAZ

فرزین، تخصصی شطرنج

انتشارات فرزین

□ آخر بازی های استاندارد در شطرنج

□ تألیف: استاد بزرگ سرخان گولیف

□ ترجمه: هادی کریمی

□ چاپ اول: ۱۳۸۴

□ تیراژ: ۳۰۰۰

□ چاپ: دالاهو

□ صحافی: نوری

□ بها: ۲۰۰۰۰ ریال

شابک ۹۶۴-۶۲۵۶-۶۴-۳ ISBN 964-6256-64-3

خیابان انقلاب، اول خیابان دانشگاه، پلاک ۵

تلفن ۶۹۵۱۹۲۰ - ۶۴۶۲۴۰۶

فهرست

۵ مقدمه مترجم
۷ شطرنج؛ علم، هنر یا ورزش؟!.....
۹ کلامی چند.....
۱۳ آغاز سخن.....
۱۵ مقدمه ای بر چاپ فارسی این کتاب.....
۱۶ علائم جبری استفاده در کتاب.....
۱۷ بخش اول: آذربازی های پیاده.....
۳۷ بخش دوم: آذربازی های اسب.....
۵۳ بخش سوم: آذربازی های فیل.....
۵۴ فصل اول - فیل در مقابل پیاده.....
۵۹ فصل دوم - فیل های هم‌رنگ.....
۶۶ فصل سوم - فیل های ناهم‌رنگ.....
۷۷ بخش چهارم: آذربازی فیل در مقابل اسب.....
۹۳ بخش پنجم: آخر بازی های مختلط.....
۹۷ بخش ششم: مات با سوارهای سبک.....
۱۰۱ بخش هفتم: آذربازی های رخ.....
۱۰۲ فصل اول - رخ در مقابل پیاده(ها).....
۱۱۵ فصل دوم - رخ و پیاده در مقابل رخ.....
۱۲۵ فصل سوم - رخ و دو پیاده در مقابل رخ.....
۱۳۵ فصل چهارم - رخ و پیاده(ها) در مقابل رخ(ها).....
۱۴۷ فصل پنجم - آذربازی رخ با تعداد پیاده های زیاد.....
۱۶۷ فصل ششم - آذربازی چهار رخ.....
۱۷۷ بخش هشتم: آذربازی وزیر.....
۱۹۵ بخش نهم: آذربازی سوارهای ناهمگون.....
۲۲۷ پاسخ تمرین های کتاب.....

مقدمه مترجم

کتاب «آخر بازی‌های استاندارد در شطرنج» در سال ۲۰۰۰ میلادی به زبان روسی تألیف شده است. با اینکه قرار بود در همان سال در مسکو چاپ شود، برای اولین بار در سال ۲۰۰۲ در جمهوری آذربایجان و به زبان آذری به چاپ رسید! بالاخره در سال ۲۰۰۳، خانه شطرنج روسیه نسخه چهارزبانه (انگلیسی - روسی - آلمانی - اسپانیولی) آن را به عنوان آخرین جلد از دوره چهار جلدی کتب «مدرسه شطرنج» و با عنوان: **The Manual of chess Endings** به چاپ رساند. این کتاب در همان سال به زبان ترکی استانبولی ترجمه و در ترکیه نیز منتشر گردید.

با مقایسه چاپ‌های مختلف این کتاب، چنین بر می‌آید که مؤلف در نگارش و آماده‌سازی کتاب به زبان مادری (آذری) به منظور چاپ در کشور خود، تلاش و دقت بیشتری نموده است. زیرا علاوه بر اینکه مطالب آموزشی ابتدای بخش‌ها و فصل‌های کتاب به صورت کاملتر بیان شده است، کتاب آذری دارای سه مقدمه جالب است که خود حاوی نکات آموزنده‌ای است. بر این اساس من نیز متن آذری را ملاک اصلی ترجمه قرار داده، در مواردی که لازم به نظر می‌رسید با نسخه چهارزبانه آن مطابقت داده‌ام.

حضور استاد بزرگ سرخان گولیف (مؤلف کتاب) در کشورمان فرصت مناسبی در اختیارم گذاشت تا برخی موارد ابهام درباره کتاب و تعدادی از نمودارهای آن را با وی در میان گذارم. تمایل ایشان به افزودن چند نمونه جدید و جالب به کتاب و ایجاد برخی اصلاحات به منظور بالا بردن کیفیت محتوایی آن، ویرایشی جدید و منحصر به فرد از کتاب ایجاد کرد. بدین ترتیب که علاوه بر رفع ایراداتی که در چاپ‌های مختلف وجود داشت، تعداد ۵۰ نمودار جدید به کتاب افزوده شد و تعداد نمودارهای آن از ۶۰۰ به ۶۵۰ عدد افزایش یافت. به این صورت نسخه فارسی کتاب را می‌توان کاملتر و جامع‌تر از نسخه‌های دیگر و در حقیقت ویرایش جدیدی از کتاب آخر بازی‌های استاندارد در شطرنج دانست.

اما درباره ترجمه حاضر ذکر چند نکته لازم به نظر می‌رسد: در هنگام مطالعه کتاب با نمودارهایی مواجه خواهید شد که با عنوان «نمونه درسی» آورده شده است. این نمودارها همان‌هایی هستند که به عنوان دانش پایه و اساس آخربازی شطرنج باید به نوآموزان آموزش داده شوند و هر شطرنج‌بازی باید آن‌ها را بداند. این وضعیت‌ها از بازی خاصی اقتباس نشده‌اند بلکه به عنوان ساده‌ترین و استانداردترین وضعیت‌های آخربازی در اغلب بازی‌ها رخ می‌نمایند. از این روست که «نمونه درسی» نامیده شده‌اند.

تلاش زیادی کردم تا برای عبارت «آخربازی استاندارد» معادل مناسبی بیابم. اما علی‌رغم مشورت و تبادل نظر با دوستان اهل فن و ادیب، عبارتی فارسی که هم معنای مناسب را داشته باشد و هم ثقیل و دور از ذهن نباشد نیافتم. لذا از همان کلمه «استاندارد» استفاده کردم. اما آخربازی‌های استاندارد، همانطور که مؤلف در مقدمه کتاب آورده است وضعیت‌های نمونه‌وار در آخربازی را گویند که با راه معین و دقیقی به یک نتیجه قطعی منتهی می‌شوند. دانستن این وضعیت‌ها به شطرنج‌باز کمک می‌کند که در هنگام بازی از مرحله وسط بازی به آخربازی مناسبی وارد شود و یا بتواند آخربازی‌های غیر استاندارد و نامعین را به وضعیت استاندارد مطلوب و مناسب هدایت کند و در کمترین زمان ممکن بدون نیاز به محاسبات وقت گیر و طولانی ادامه صحیح را بیابد.

امیدوارم با ترجمه این کتاب قدم کوچکی در جهت ارتقای دانش شطرنج‌بازان کشور به ویژه نوجوانان عزیزمان برداشته باشم. در پایان از دوست عزیز آقای هاملت تومانیان که در جمع آوری ۵۰ نمودار جدید کتاب همکاری داشتند و همچنین سایر دوستانی که با راهنمایی‌های خود مرا یاری کردند، سپاسگزارم.

ترجمه این کتاب را با سپاس فراوان به همسرم خانم مهندس معصومه پاک‌نهاد تقدیم می‌کنم. گرچه ایشان با زحماتی که در بازخوانی، تصحیح و ویرایش آن متقبل شدند، خود در این کار سهیم‌اند.

شطرنج؛ علم، هنر یا ورزش!؟

درباره این سوال ساعتها می توان بحث کرد. اما حقیقت این است که جنبه علمی شطرنج، زیبایی آن و یا جنبه مبارزه جویی این بازی خلاقه را نمی توان به صورت مجزا تصور کرد.

ترکیب های زیبا و ظرافت مسئله ها و بررسی ها جنبه هنری شطرنج را به تصویر می کشد. وجود اصول و روش های مختلف تعلیم و تدریس (از چگونگی روش های آموزش شطرنج به کودکان گرفته تا آموزش مراحل مختلف بازی شطرنج) و فرایند خلاقه تفکر در شطرنج، حکایت از بخش علمی این رشته دارد. بی شک هجوم بی سابقه دوستداران و علاقه مندان شطرنج به محل برگزاری رویارویی های قهرمانی جهان بین «باتونیک - اسمیسلاف» یا «باتونیک - تال» در حالیکه تلاش می کردند به هر ترتیب در سالن مسابقات جایی برای خود دست و پا کنند تا بتوانند بازی ها را از نزدیک دنبال کنند؛ یا تجمع آنها مقابل تابلوهای بزرگ شطرنج که از کثرت تماشاچیان در خیابان های مسکو چیده شده بود و اینکه با هیجان وصف ناپذیری هر حرکت دو قهرمان را پی می گرفتند، هنوز از یادها نرفته است.

مدتی بعد در اوایل دهه ۱۹۷۰ با مدعی شدن شطرنج باز نابغه آمریکایی «رابرت (بابی) فیشر» برای قهرمانی جهان، مبارزه قهرمانی جهان بین وی و حریف روس (بوریس اسپاسکی) به نقطه اوج جنگ سرد و قدرت نمایی بین دو بلوک غرب و شرق تبدیل شد. حتی بعد از آن، در نیمه دوم دهه ۱۹۷۰ میلادی و اوایل دهه ۱۹۸۰ رویارویی «کارپوف - کورچنوی» به انحاء مختلف مجددا محل قدرت نمایی دو بلوک ابرقدرت سیاسی - نظامی آن زمان شد. این مسائل حتی در رویارویی های «کاسپاروف - کارپوف» نیز وجود داشت و از پیچیدگی آن کاسته نشد. باید گفت که این مسائل، از ویژگیهای خاص رویارویی های و مبارزات دو جانبه شطرنج است. مثلا، هیجان خاصی که در مسابقاتی که دو اعجوبه تاریخ

شطرنج «کاپابلانکا» و «آلخین» هر دو در آن شرکت داشتند در زمان خود بی سابقه بود. شک نیست که این روند در آینده نیز بسته به سطح رقابتها همچنان وجود خواهد داشت.

براساس همین چند نمونه، می توان پی برد که در بازی شطرنج نیز همانند هر ورزش دیگر، حس مبارزه جویی، رقابت و برتری طلبی در بالاترین سطح وجود دارد.

این است که شطرنجباز را می توان به نوعی هم هنرمند، هم اهل علم و هم ورزشکار دانست. بدیهی است کسانی که می خواهند در شطرنج به درجه استادی نائل شوند، تلاش می کنند در تمام جنبه های آن مهارت یابند. همانگونه که گفته شد، ظرافت ترکیب های زیبا، جنبه هنری شطرنج، رقابت و مسابقه،

جنبه ورزشی آن و فرایند خلاقانه تفکر بشری، از جنبه های علمی شطرنج است.

کل بازی شطرنج را نمی توان در چارچوب یک سیستم جای داد. اما مراحل مختلف و معینی از آن را می توان به صورت جداگانه، در قالب یک سیستم، تحلیل و تعریف نمود. (مثلاً: تم های ترکیبی مختلف، سیستم های مختلف شروع

بازی، وضعیت های نمونه وار در وسط بازی، وضعیت های استاندارد آخربازی و...) بر این اساس، مرحله آخربازی شطرنج را به دلیل کم بودن تعداد سوارها، بهتر

می توان به صورت مجزا و تفکیک شده، مورد بررسی و تحلیل کامل قرار داد. این کتاب که نوشته استاد بزرگ سرخان گولیف است، به این مرحله از بازی

شطرنج می پردازد. در این کتاب وضعیت های معین و مشخص آخربازی که تا به امروز شناخته شده، گردآوری شده است.

دانستن این وضعیت ها، در عمل، تأثیر انکار ناپذیری بر بازی و نتایج شطرنجباز خواهد داشت. در عین حال لازم به ذکر می دانم که این کتاب اولین کتاب

آخربازی است که توسط یک استاد بزرگ آذری نوشته شده است. از این رو، امیدوارم این کتاب در پیشرفت شطرنجبازان کشورمان (جمهوری آذربایجان)

تأثیر مهم و در خور خود را داشته باشد.

وکیل ملت

رئیس فدراسیون شطرنج جمهوری آذربایجان

استاد بزرگ بانوان آینور سوفیه وا

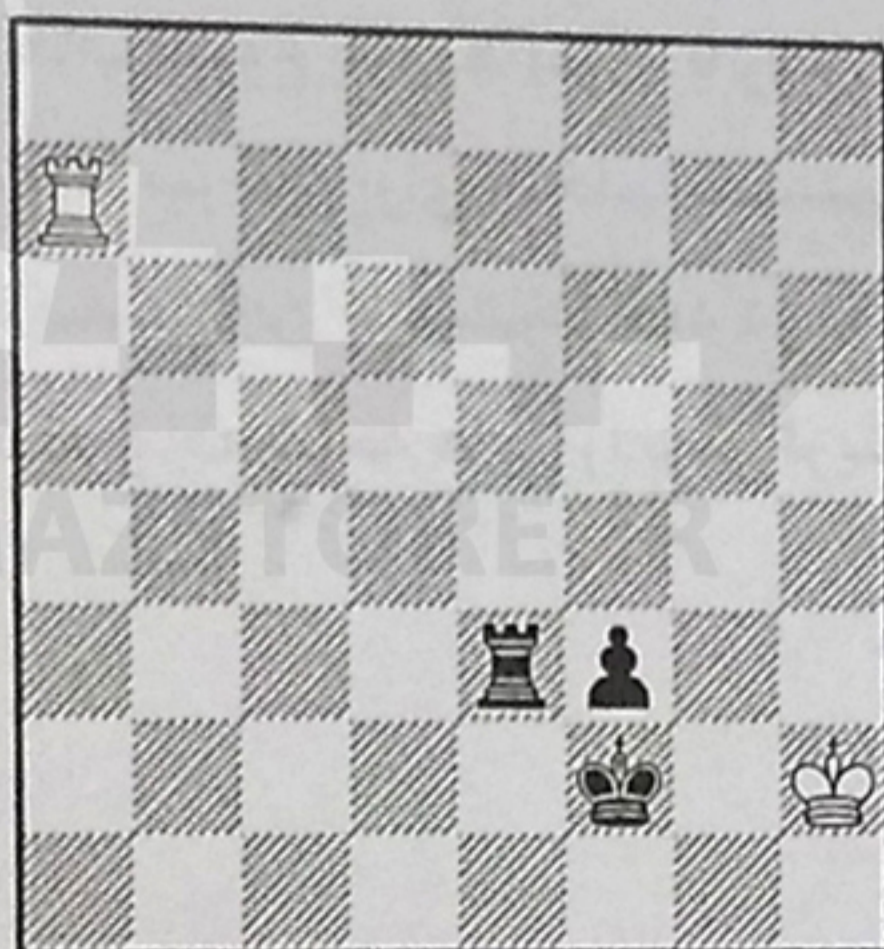
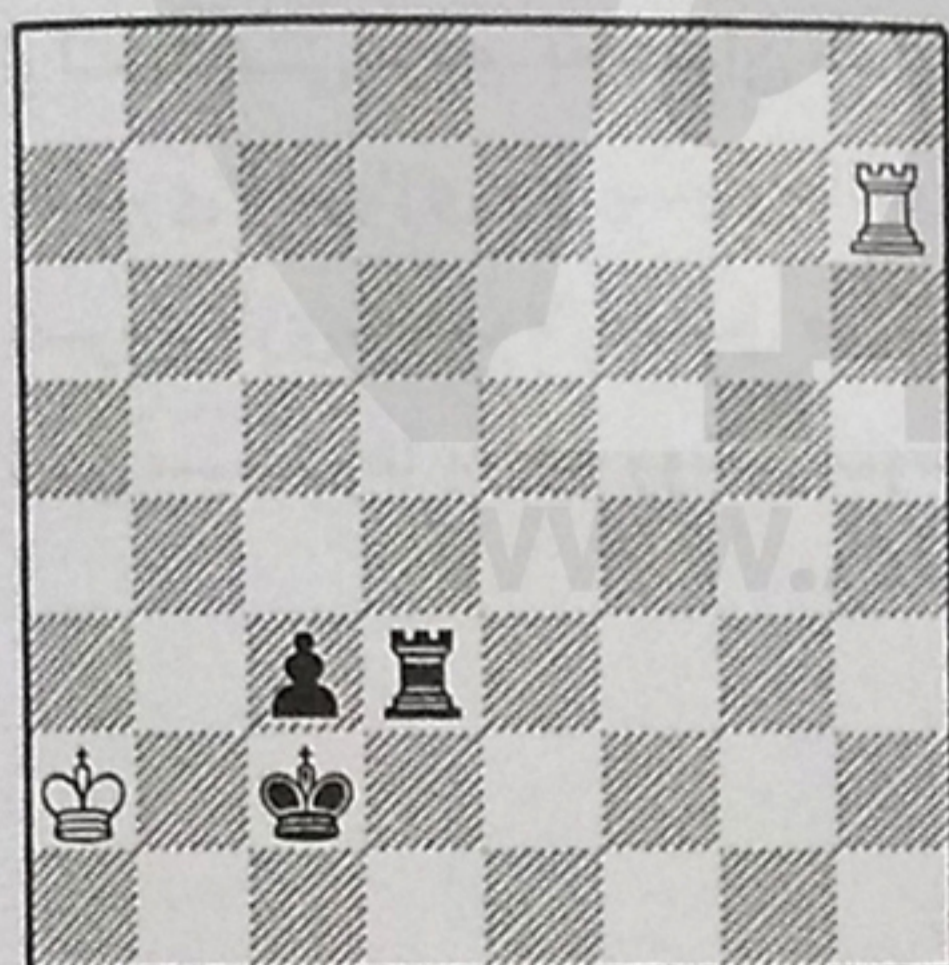
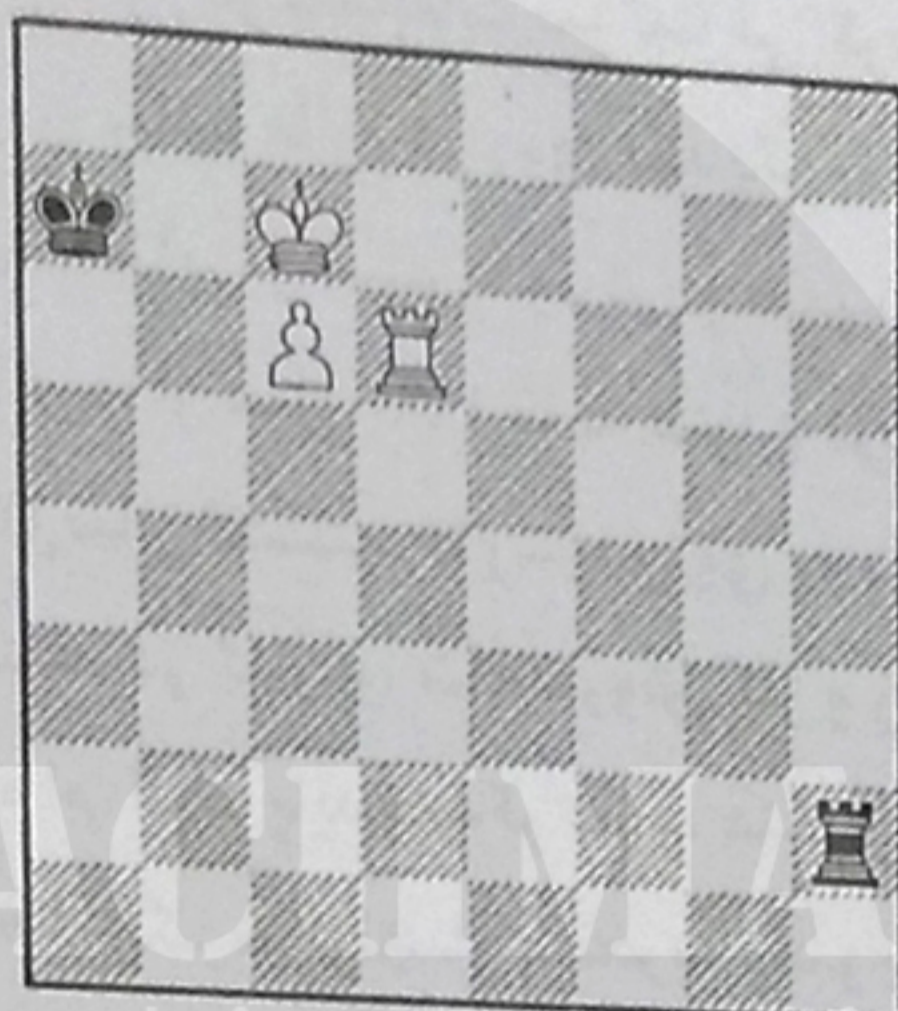
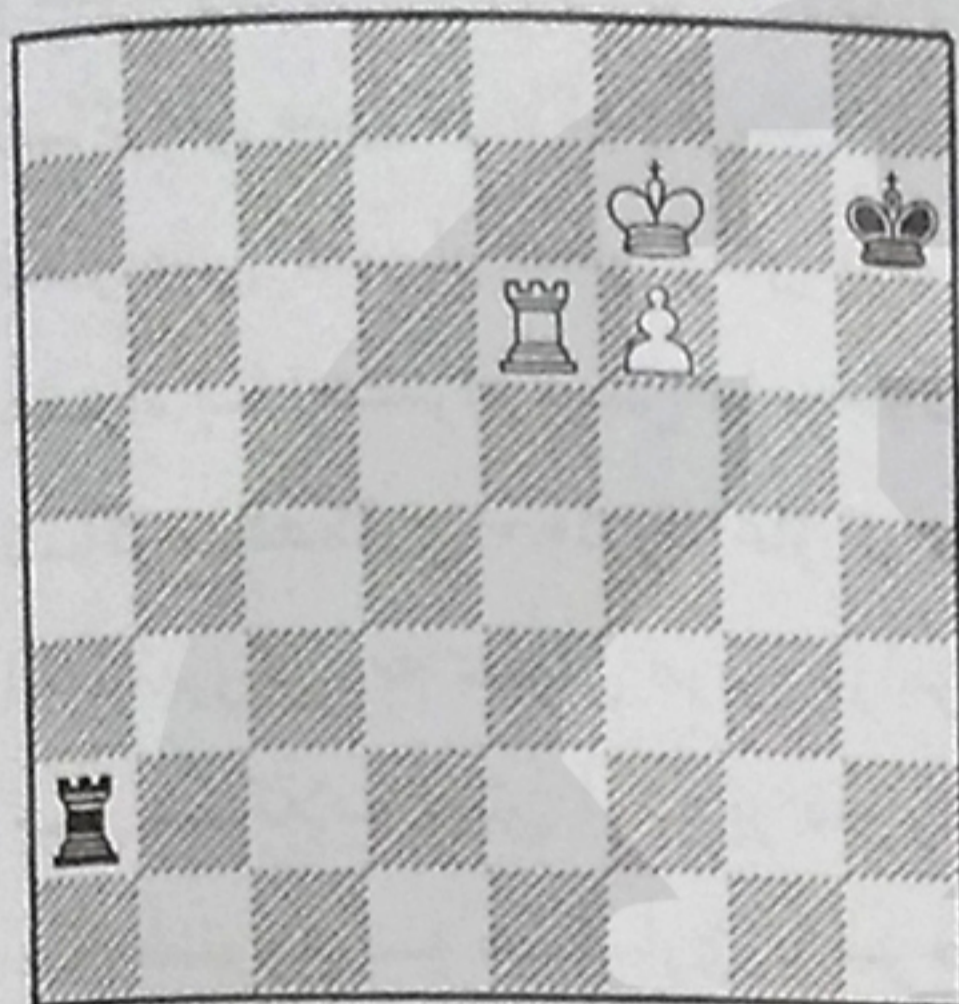
شطرنج؛ علم، هنر یا ورزش؟!؟

درباره این سوال ساعتها می توان بحث کرد. اما حقیقت این است که جنبه علمی شطرنج، زیبایی آن و یا جنبه مبارزه جویی این بازی خلاقه را نمی توان به صورت مجزا تصور کرد.

ترکیب های زیبا و ظرافت مسئله ها و بررسی ها جنبه هنری شطرنج را به تصویر می کشد. وجود اصول و روش های مختلف تعلیم و تدریس (از چگونگی روش های آموزش شطرنج به کودکان گرفته تا آموزش مراحل مختلف بازی شطرنج) و فرایند خلاقه تفکر در شطرنج، حکایت از بخش علمی این رشته دارد. بی شک هجوم بی سابقه دوستداران و علاقه مندان شطرنج به محل برگزاری رویارویی های قهرمانی جهان بین «باتونیک - اسمیسلوف» یا «باتونیک - تال» در حالیکه تلاش می کردند به هر ترتیب در سالن مسابقات جایی برای خود دست و پا کنند تا بتوانند بازی ها را از نزدیک دنبال کنند؛ یا تجمع آنها مقابل تابلوهای بزرگ شطرنج که از کثرت تماشاچیان در خیابان های مسکو چیده شده بود و اینکه با هیجان وصف ناپذیری هر حرکت دو قهرمان را پی می گرفتند، هنوز از یادها نرفته است.

مدتی بعد در اوایل دهه ۱۹۷۰ با مدعی شدن شطرنج باز نابغه آمریکایی «رابرت (بابی) فیشر» برای قهرمانی جهان، مبارزه قهرمانی جهان بین وی و حریف روس (بوریس اسپاسکی) به نقطه اوج جنگ سرد و قدرت نمایی بین دو بلوک غرب و شرق تبدیل شد. حتی بعد از آن، در نیمه دوم دهه ۱۹۷۰ میلادی و اوایل دهه ۱۹۸۰ رویارویی «کارپوف - کورچنوی» به انحاء مختلف مجددا محل قدرت نمایی دو بلوک ابرقدرت سیاسی - نظامی آن زمان شد. این مسائل حتی در رویارویی های «کاسپاروف - کارپوف» نیز وجود داشت و از پیچیدگی آن کاسته نشد. باید گفت که این مسائل، از ویژگیهای خاص رویارویی های و مبارزات دو جانبه شطرنج است. مثلا، هیجان خاصی که در مسابقاتی که دو اعجوبه تاریخ

۱۰ سپس آن شاخه ها را در مجموعه گشایشی خود مورد مطالعه و بررسی قرار می داد. برای یادگیری آخربازی، وی یک وضعیت را در چهار گوشه مختلف صفحه چیده، بررسی می کرد. مثلاً وی وضعیت زیر را که یک بررسی از «میخائیل باتونیک» است (نمودار شماره ۳۱۲) به ۴ حالت مختلف چیده، یاد می گرفت.

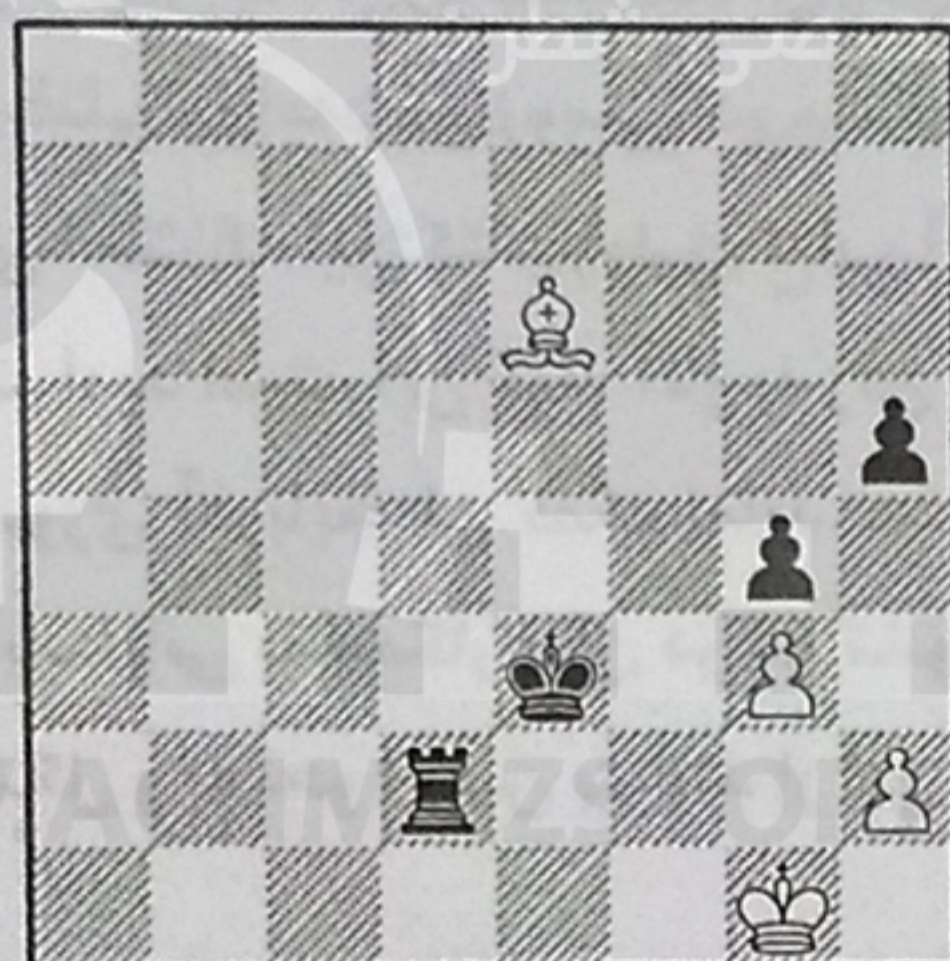
به آسانی درمی یابیم که با این روش، وضعیت ها به خوبی در حافظه جای می گیرند و چنانچه وضعیت مذکور در هنگام بازی، به هر ترتیبی روی صفحه ظاهر شود، آموخته های ذهنی شطرنجباز به سرعت به کمک وی خواهد آمد. حال که سخن به این جا رسید باید خاطر نشان کنم که در شطرنج هر وضعیت را حداقل

می‌توان به چهار حالت مختلف چید و حتی در بسیاری از وضعیت‌ها، بیش از این نیز امکان‌پذیر است.

در این کتاب استاد بزرگ سرخان گولیف، وضعیت‌های استاندارد آخربازی، که تا به امروز شناخته شده است را جمع‌آوری نموده است. معمولاً در کتابهای آخربازی وضعیت‌های عملی و وضعیت‌های استاندارد (دقیق) یک‌جا آورده می‌شود و ممکن است که این وضعیت‌ها بدون شرح یا شرح‌دار باشند. اما در این کتاب، فقط وضعیت‌های استاندارد آورده شده است و در ابتدای هر فصل خصوصیات کلیدی وضعیت‌های آن، شرح داده شده است.

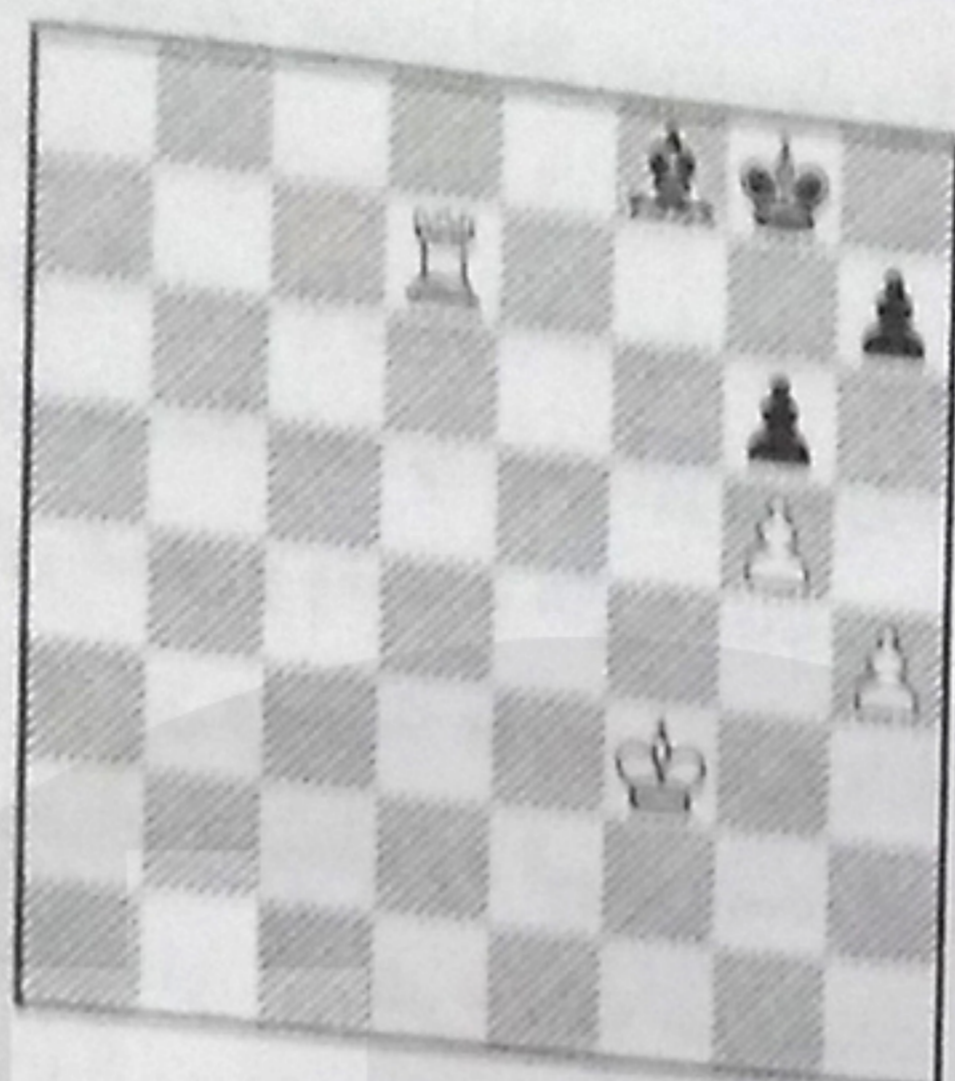
معمولاً در شاخه‌های مختلف شروع بازی، حرکات جدید زود به زود کشف می‌شوند. ولی در آخربازی، یافتن حرکت یا روشی جدید، یک حادثه است. اما حادثه نیز ممکن است! و این کتاب از این نظر نیز جالب است.

مثلاً: نمودار ۵۸۸ که برگرفته از بازی «لیوبویویچ - کین ۱۹۷۱» می‌باشد:

پیش‌تر بر اساس تئوری آخربازی شطرنج، مساوی تلقی می‌شد.

اما این‌اواخر، استاد بزرگ «شیپوف» در این‌گونه وضعیت‌ها چند راه برد یافت. در این کتاب نیز نمودار شماره ۵۹۰ (خالیفمان - لکو ۲۰۰۰)، در این خصوص آورده شده است.

منظور از بیان مطالب بالا این است که این کتاب تکرار کتابهای پیشین آخر بازی نیست و در آن، حاصل آخرین نتایج و دست آوردهای محققان و استادان آخر بازی به چشم می خورد. به عنوان مثال، راه حل نمودار ۳۳۷ در همین چند سال اخیر کشف شده است.

این کتاب سومین کتاب استاد بزرگ سرشناس جمهوری آذربایجان سرخان گولیف است. کتاب های قبلی وی به زبان روسی، در مسکو به چاپ رسیده است. جای بسی خوشحالی است که این کتاب اولین کتاب آخر بازی است که به زبان آذری نگاشته شده است. امید است، این گونه آثار به رفع کمبود کتابهای آذری در ادبیات شطرنج جمهوری آذربایجان کمک نماید. همچنین چاپ این کتاب به الفبای لاتین کمک شایانی به همکارانمان در دو کشور همسایه ایران و ترکیه خواهد کرد، تا بدون مشکل و به نحو احسن بتوانند از این اثر استفاده نمایند.

مربی رسمی شطرنج جمهوری آذربایجان

داور بین المللی شطرنج

فواد جعفراف ۲۰۰۲

توضیح مترجم: متأسفانه آقای فواد جعفراف در آبان ماه سال جاری (۱۳۸۳) به

دلیل بیماری، بدرود حیات گفت، روانش شاد.

آغاز سخن

هر شطرنج‌باز بارها به تجربه شاهد بوده که اطلاع دقیق از وضعیت های استاندارد آذربازی تا چه حد ضروری است.

همانگونه که می دانیم، در گذشته نه چندان دور در برخی مسابقات، ادامه بازی به تعویق می افتاد، در حالیکه اکثر این بازیها در مرحله آخر بازی بودند. ظهور، پیشرفت و دخالت رایانه ها در این مرحله و سایر حالات مشابه، باعث کوتاه شدن زمان بازیها شد و حال که بازیها در یک نشست پایان می یابد، اهمیت یادگیری وضعیت های استاندارد آذربازی بیش از پیش آشکار می گردد.

به طور کلی وضعیت های استاندارد در تمام مراحل بازی وجود دارند، اما باید اذعان داشت که در ادبیات شطرنج، هنوز درباره وضعیت های استاندارد یا نمونه وار اتفاق نظر جامعی بین صاحب نظران وجود ندارد. مثلا: اینگونه وضعیت ها در شروع و وسط بازی، «نمونه وار» (تیپیک) و در آذربازی، «استاندارد»، نامیده شده اند. هدف ما در این کتاب جمع آوری وضعیت های استاندارد آذربازی و ارائه راه حل های دقیق و معین برای آن ها، جهت استفاده علاقه مندان است.

WWW.ACHMAZSTORE.IR

با بررسی کتابهایی که تاکنون درباره آخربازی نوشته شده است در می‌یابیم که در همه آنها، از یکی، دو روش برای بیان مطالب استفاده شده است. در روش اول با هر وضعیت، راه حل آن، همراه با توضیحاتی که شامل قانونمندیها، ظرافت‌ها (ریزه کاریها) و شباهت‌هاست ارائه می‌شود. (از این روش، فاین، لیستیسین، کرس، پانچنکو و ... استفاده کرده‌اند.) شاید بتوان این روش را «تفسیر با کلام» نامید. اما در دومین روش معمولاً نمودارها با راه حلشان آورده می‌شوند و هیچگونه توضیح یا تفسیر کلامی ارائه نمی‌شود. به دلیل بدون شرح و تفسیر بودن راه حل و شاخه‌های ارائه شده، این روش را «تفسیر بی کلام» می‌نامیم. از این روش در دایره‌المعارف‌های آخربازی شطرنج استفاده می‌شود.

اما در این کتاب از روش جدیدی استفاده شده است. بدین معنی که در ابتدای هر بخش یا فصل به صورت مقدمه وار، به اختصار، شرحی بر نمودارها ارائه شده است. در این قسمت ماهیت اصلی نمودارها بیان می‌شود و به نوعی، قبل از اینکه خواننده شروع به بررسی و یادگیری نمونه‌ها بکند، ابتدا با ماهیت آنها آشنا می‌شود و سپس به فراخور موضوع، نمونه‌هایی داده می‌شود. همچنین تلاش شده است که با حداقل تعداد نمونه‌ها، فنون و ایده‌ها، به شکلی کاملاً دقیق و عمیق بیان شوند.

در این کتاب سعی شده است تا به تمام انواع آخربازی‌های شناخته شده در شطرنج اشاره شود. آخربازی‌های وزیر، رخ، فیل، اسب، اسب و فیل و آخربازی‌های پیاده‌ای، بصورت مجزا در بخش‌های جداگانه شرح داده شده است، وضعیت‌هایی باقوای ناهمگون (مثلاً رخ در برابر فیل و یا اسب، وزیر در مقابل سوارهای سبک و ...) در بخشی مجزا ارائه شده است.

اگر خواننده با خواندن این کتاب بتواند اندکی معلومات خود را افزایش دهد، مولف به مقصود خود رسیده است. پیشنهادات، اشکالات و آرزوهای شما را به گوش جان شنیداریم. نامه‌ها و نظرات خود را می‌توانید به نشانی‌های زیر ارسال کنید.

goliev@yahoo.com

hadikarimi@hotmail.com

مقدمه‌ای بر چاپ فارسی این کتاب

هنگامی که آقای هادی کریمی موضوع ترجمه این کتاب را با من در میان گذاشت، من برخی نظراتم را درباره کتاب با توجه به مطالبی که طی سالهای اخیر و بعد از چاپ کتاب جمع آوری کرده بودم با وی مطرح کردم و نمودارهایی را نشان دادم که برخی «نمونه‌های درسی» را در عمل نشان داده و اهمیت یادگیری آن‌ها را بهتر آشکار می‌ساخت.

این نظرها ما را ترغیب کرد تا با همکاری یکدیگر ۵۰ نمودار جدید به کتاب اضافه کنیم و بدین ترتیب ویرایش جدید کتاب را به خوانندگان تقدیم نماییم. نمودارهای افزوده شده از چارچوب اصلی کتاب خارج نیست بلکه به بیان عمیق‌تر و بهتر جزئیات بیان شده در مباحث کتاب کمک خواهد کرد. مثلاً نمودارهای ۳۷، ۱۱۷، ۱۳۰، ۱۶۳ و ۲۵۵ تکرار «نمونه‌های درسی» است که به صورت عملی و تجربی در بازبها رخ داده است.

نمودارهای ۱۷۸، ۱۸۱ الی ۱۸۳، ۳۳۹، ۳۴۹، ۳۹۰، ۴۷۵، ۵۴۱، ۵۶۰ و ۶۰۵ فنون تاکتیکی مورد بحث را به صورت مفصل و کامل‌تر به خواننده نشان می‌دهد و نمودارهای ۱۵۳، ۲۶۰، ۴۶۰، ۴۷۷ و ۵۶۲ به خاطر خصوصیات غیر عادی‌شان در موضوعات مورد بحث افزوده شده است.

در پایان مراتب تشکر خود را از آقای هادی کریمی که این کتاب را به زبان فارسی ترجمه کرده و همچنین از مسئول محترم انتشارات فرزین آقای غیائی که با تلاش و پیگیری این کتاب را منتشر کرده است، ابراز می‌دارم.

استاد بزرگ شطرنج

سرخان گولیف

خرداد ۸۴

انتشارات فرزینی: خیابان انقلاب
اول خیابان دانشگاه
تلفن: ۶۴۶۲۴۰۶
پلاک ۵

بها: ۲۰۰۰ تومان

ISBN 964-6256-64-3

9789646256644